

Tomasz Pudłocki

ORCID [0000-0001-7527-0919](https://orcid.org/0000-0001-7527-0919)

Instytut Historii UJ, Zakład Historii Kultury i Edukacji Historycznej
(Kraków, Polska)

tomaszpudlocki@hoga.pl

Nieznane polonika kanadyjskie – William John Rose i jego archiwalna spuścizna

Abstrakt

Autor omawia archiwalną spuściznę Williama Johna Rose’a (1885–1968), kanadyjskiego sławisty, historyka i socjologa, pokazując jej przydatność do badań nad historią nauki oraz relacjami uczonych polskich z uczonymi z krajów anglosaskich. Ze względu na oddalenie Vancouver od Polski kolekcja zgromadzona w Archiwum Uniwersytetu Kolumbii Brytyjskiej nie była do tej pory przedmiotem zainteresowań polskich uczonych, warta jest jednak zauważenia ze względu na swoje bogactwo i różnorodność tematyczną.

Słowa kluczowe: *William John Rose, spuścizna, The University of British Columbia Archives, polonika, Kanada*

INFORMACJA O PUBLIKACJI		e-ISSN 2543-702X ISSN 2451-3202		 BRYLANTOWY MODEL OTWARTEGO DOSTĘPU
CYTOWANIE Pudłocki, Tomasz 2019: Nieznane polonika kanadyjskie – William John Rose i jego archiwalna spuścizna. <i>Studia Historiae Scientiarum</i> 18, ss. 315–326. DOI: 10.4467/2543702XSHS.19.011.11017 .				
OTRZYMANO: 3.03.2019 ZAAKCEPTOWANO: 31.07.2019 OPUBLIKOWANO ONLINE: 15.11.2019	POLITYKA ARCHIWIZOWANIA Green SHERPA / RoMEO Colour	LICENCJA 		
WWW	http://www.ejournals.eu/sj/index.php/SHS/ ; http://pau.krakow.pl/Studia-Historiae-Scientiarum/			

Unknown Canadian Polonica – William John Rose and his archival legacy

Abstract

The author discusses the archival legacy of William John Rose (1885–1968), a Canadian Slavist, historian and sociologist, showing its usefulness in researching the history of science and the relations between Polish scholars and scientists from Anglo-Saxon countries. Due to the distance of Vancouver from Poland, the Rose Fond collected in the Archives of the University of British Columbia (Canada) has not been the subject of interest of Polish scholars so far, but it is worth noting due to its richness and thematic diversity.

Keywords: *William John Rose, archival legacy (fond), The University of British Columbia Archives, Polonica, Canada*

1. Wprowadzenie

Poznawanie kontaktów pomiędzy uczonymi oraz ich wzajemnych wpływów na siebie i wyniki swoich badań to jeden z bardziej aktualnych trendów w historiografii. Trudno się dziwić – tematyka ta związana jest z przepływem informacji czy szerzej wiedzy. Każda biografia jest poniekąd częścią portretu zbiorowego generacji reprezentowanej przez daną jednostkę i tym samym częścią historii komunikowania się. Co więcej, wzięwszy pod uwagę różne formy zdobywania doświadczenia naukowego i specyfikę pracy kilku formacji w ramach świata uniwersyteckiego, nie można mówić o jednym pokoleniu, które wpływa na badania i światopogląd uczonego – pozostaje on pod wpływem poglądów mistrzów (generacji starszej od siebie), kolegów (generacji współczesnej) oraz uczniów (zatem generacji młodszej). Zależności pomiędzy nimi to splot niekiedy wręcz niewiarygodnych okoliczności. Ta sama zależność dotyczy nauki polskiej – niepowstającej bowiem w próżni, ale w wyniku relacji uczonych zarówno w kraju, jak i poza jego granicami (zob. m.in.: Surman 2019, Górny 2017).

Wśród wielu interesujących zbiorów archiwalnych dotyczących kontaktów świata nauki polskiej z uczonymi zagranicznymi spuścizna,

którą pozostawił po sobie William John Rose, jest jedną z najciekawszych i najmniej znanych. Pomimo iż nie brak rozsianych w różnych archiwach – polskich, kanadyjskich, brytyjskich i amerykańskich – śladów relacji Rose’a z kręgiem uczonych w krajach, gdzie mieszczą się te instytucje, kolekcja zgromadzona w Archiwum Uniwersytetu stanu Kolumbia Brytyjska w kanadyjskim mieście Vancouver (The University of British Columbia Archives) jest jedną z bogatszych, dokumentujących wzajemne powiązania naukowe Polski i krajów anglosaskich. Trudno się dziwić. Była przez kilkadziesiąt lat pieczołowicie gromadzona i tworzona przez W.J. Rose’a, zaś jego życie i zainteresowania naukowe z zakresu historii, literatury pięknej, socjologii, politologii, stosunków międzynarodowych spowodowały, że jest to cenne źródło do historii nauki.

Celem artykułu jest przybliżenie niemal zupełnie nieznanego spuścizny archiwalnej, która ze względu na oddalenie Vancouver od Polski nie była do tej pory w kręgu zainteresowań uczonych polskich¹. Zwrócić zatem uwagę na tematyczny zasób zgromadzonych zbiorów oraz przedstawić przykłady nazwisk osób, których listy znajdują się w kolekcji. Często byli to bowiem przedstawiciele nauk humanistycznych i społecznych, którzy swoim dorobkiem oraz aktywnością w życiu publicznym czy politycznym wybijali się ponad przeciętność. Tym samym nie tylko odgrywali ważną rolę w zakresie zbliżenia Polski i świata anglosaskiego, ale także wpływali na edukację, politykę czy szeroko pojęte życie publiczne. To także doskonała okazja do przypomnienia, jak istotna jest znajomość zasobów archiwalnych dla poznawania historii nauki i biografistyki.

2. Twórca spuścizny – William John Rose (1885–1968)

William John Rose to znany badacz i działacz na rzecz zbliżenia Polski i krajów anglosaskich, aktywny przez kilka dziesięcioleci, głównie w I połowie XX w. Był postacią popularną i obecną w polskich mediach i życiu społecznym, kulturalnym, naukowym jako rzadki w tamtym czasie reprezentant świata anglosaskiego zainteresowany sprawami polskimi. Efekty tych dociekań pozostały w obszernym, choć niejednorodnym dorobku naukowym, w którym wyróżnić można takie publikacje

¹ O ile mi wiadomo, poza autorem tego studium Polacy nie korzystali do tej pory z tych zbiorów.

jak: *Stanislas Konarski. Reformer of Education in XVIIIth Century Poland* (1929), *The Drama of Upper Silesia* (1936), *The Rise of Polish Democracy* (1944), *Poland Old and New* (1948) czy współautorstwo tomu 2 *The Cambridge History of Poland* (1941). Do tego trzeba dodać co najmniej kilkadziesiąt artykułów naukowych i liczne teksty popularne, drukowane na przestrzeni pięciu dekad.

Nie miejsce tu na dokładne przedstawienie życiorysu Rose'a. Warto jedynie wspomnieć, że był on Kanadyjczykiem, absolwentem filologii klasycznej uniwersytetów w Manitobie i w Oksfordzie. Dodatkowe studia w Niemczech i zaangażowanie w pracę metodystów na pograniczu polsko-czeskim spowodowały, że w 1914 r. znalazł się w Ligotce Kameralnej (Komorní Lhotka – obecnie w Republice Czeskiej). Internowany w czasie I wojny światowej na Śląsku Cieszyńskim, zaczął interesować się sprawami polskimi, od tego czasu stając się jednym z niewielu Anglosasów profesjonalnie się nimi zajmujących. Już od listopada 1918 r. zaangażował się w prace promujące sprawę polską w czasie paryskich obrad pokojowych. Po wojnie pozostał w Polsce jako dyrektor krakowskiego YMCA (Young Men's Christian Association – Związek Chrześcijańskiej Młodzieży Męskiej), podejmując studia uzupełniające najpierw w Warszawie, a następnie w Krakowie. Był pierwszym Anglosasem od czterystu lat, który otrzymał doktorat na Uniwersytecie Jagiellońskim, co już samo w sobie wzbudziło ogromne zainteresowanie jego osobą. W latach 1927–1935 był wykładowcą socjologii w Dartmouth College w mieście Hanover, w amerykańskim stanie New Hampshire. Od 1936 r. był wykładowcą, a od 1939 r. dyrektorem w londyńskiej School of Slavonic and East European Studies. W czasie II wojny światowej był zaangażowany w pomoc dla polskich uczonych i w promowanie sprawy polskiej w Wielkiej Brytanii. Po powrocie w 1950 r. do Kanady był m.in. wykładowcą uniwersytetu w Vancouver i de facto jednym z założycieli profesjonalnych studiów sławistycznych w tym kraju.

Już nawet tak pokrótce zarysowany życiorys pokazuje, że Rose nie mógł pozostać poza zainteresowaniem historiografii, zarówno polskiej, jak i obcej (Zięba 1989–1991; Stone, Starnawski 1994; Kwiatek 2008; Pudłocki 2015; 2018). Trudno się dziwić – to postać, która dla historii nauki jest ważna, m.in. poprzez pozostawione po sobie prace, traktujące o historii, socjologii, historii kultury i historii nauki. Za życia był uważany za ambasadora spraw polskich w krajach anglosaskich, a także spraw anglosaskich w Polsce. Poświęcano kanadyjskiemu uczonemu

albo obszerne biogramy, albo szczegółowe prace odnoszące się do wycinków z jego biografii. Do tej pory nikt nie podjął się napisania jego biografii, może m.in. ze względu na rozległość zainteresowań, różnorodność przedsięwzięć, w które się angażował, jak i fakt, że materiały do jego życia rozproszone są po kilku archiwach północnoamerykańskich i europejskich².

3. William Rose Fond

Spuścizna W.J. Rose'a przechowywana jest w archiwum University of British Columbia w kanadyjskim mieście Vancouver. Opracowana została w 2004 r. przez Erwina Wodarczaka w formie inwentarza z niewielkim wstępem. Liczy 1,06 metra bieżącego i obejmuje sześć pudeł (23 tomy). Składają się na nią głównie materiały dokumentujące życie i karierę zawodową W.J. Rose'a, w językach polskim, angielskim i francuskim (rzadziej niemieckim lub szwedzkim). Zgromadzone archiwalia odnoszą się do kontaktów Rose'a z osobami z następujących krajów: Polska, USA, Wielka Brytania, Kanada, ale też Francja, Czechosłowacja, Niemcy, Sudan – nie są zatem ograniczone jedynie do relacji Polski i krajów anglosaskich.

Układ spuścizny jest następujący: korespondencja, materiały drukowane, notatki (z lat 1910–1958), notatniki i dzienniki (z lat 1914–1939), rękopisy, tłumaczenia, wywiady, wycinki prasowe, publikacje o W.J. Rosie (z lat 1904–1963), prace innych autorów, dokumenty dotyczące rodziny Rose'a (z lat 1861–1968), fotografie (łącznie 35 sztuk).

Spuścizna składa się głównie z korespondencji (z lat 1900–1966; przede wszystkim wpływającej, choć niekiedy wychodzącej, zawiera też bowiem szkice czy kopie listów Rose'a do różnych osób). Ponadto obejmuje dzienniki z lat 1895–1939 (choć nie prowadzone przez cały czas, lecz tylko w niektórych okresach), szkice czy pierwsze redakcje tekstów pisanych przez Rose'a (z lat 1924–1957), całe artykuły, drukowane w różnych wydawnictwach i periodykach (m.in. publikowane przez

² Materiały zgromadzone są m.in. w archiwum Uniwersytetu w Manitobie, w archiwum School of Slavonic and East European Studies w Londynie, w archiwum Fundacji Kościuszkowskiej w Nowym Jorku i in. Omawiana w artykule spuścizna była zbierana przez Rose'a i stanowi głównie zbiór archiwalny do poznawania jego życia i działalności naukowej.

Rose'a pod pseudonimem Jan Różycki z lat 1909–1968), raporty i sprawozdania pisane przez Rose'a (z lat 1918–1966), tłumaczenia na język angielski (głównie z j. polskiego; lata 1920–1941), poezje, fragmenty wykładów, wycinki gazet, fotografie, a także dwie wersje maszynopisu wspomnień pt. *Thirty Wander Years*³.

Pudło nr 1 obejmuje przede wszystkim korespondencję (teczki od 1.1 do 1.29), artykuły opublikowane przez Rose'a (teczki 1.30–1.43) oraz pisane przez niego raporty i sprawozdania (teczki 1.44–1.54). W ramach „artykułów publikowanych przez Rose'a” włączono wycinki z gazet z artykułami Rose'a, jego drukowane listy, broszury czy całe artykuły zarówno z periodyków naukowych, jak i czasopism codziennych. W pudle drugim zamieszczono pozostałą część sprawozdań (teczki 2.1–2.5), w tym z działalności londyńskiej School of Slavonic and East European Studies z lat 1937–1947 (teczka 2.1) i raporty pisane w latach 1937–1948 na potrzeby Ambasady RP w Londynie (teczka 2.2). Pozostałą zawartość pudła stanowią notatki z socjologii, historii kultury, cywilizacji, poezji, ekonomii oraz wykłady i prelekcje z różnych dziedzin i na rozmaite tematy, m.in. o Conradzie, reformacji w Polsce, refleksje na tematy kanadyjskie itd. (teczki 2.6–2.57). W pudle trzecim znajdują się dzienniki w formie dziesięciu notatników z lat 1914–1933 oraz dziennik z podróży po Rumunii w roku 1939 (teczki 3.1–3.2), a także rękopisy i maszynopisy obejmujące różne zagadnienia (wśród nich są tematy dotyczące historii i fenomenu Łodzi, Warszawy, Poznania, Wilna, Torunia, Śląska, pisana przez Rose'a poezja czy w końcu cztery części wspomnień (teczki 3.3–3.26)). Ponadto na zawartość pudła nr 3 składają się tłumaczenia (3.27–3.33), recenzje książek Rose'a (3.34–3.38), publikacje o Rosie, głównie wycinki z gazet i periodyków, odnoszące się do jego życia i działalności (3.39–3.41), a także broszury różnych autorów, obejmujące dzieła wydane w latach 1874–1961 (3.42–3.45).

Trzy pozostałe pudła nie są już tak obszerne. Pudło nr 4 obejmuje wycinki prasowe dotyczące głównie kwestii religijnych, YMCA, Polski, wybranych książek, a także różne materiały dotyczące spraw kościelnych, od publikacji, przez notatki, a kończąc na korespondencji z lat 1932–1963 (teczki 4.1–4.9). Pudło nr 5 zawiera varia. Wśród zgromadzonych

³ Wspomnienia te zostały wydane pod tytułem: *The Polish Memoirs of William John Rose* – zob. Stone 1975.

tam materiałów są broszury dotyczące Polski, poetów wiktoriańskich, a przede wszystkich liczne wycinki na rozmaite aktualne tematy z lat 1946–1967 (teczki 5.1–5.9). Ponadto na zawartość tego pudła składają się dokumenty dotyczące rodziny Rose’ów, w tym drobne prace drukowane, listy różnych członków rodu oraz drobne pamiątki (teczki 5.10–5.13). Ostatnie pudło, nr 6, odnosi się głównie do pozostałości po samym Rosie. Na jego zawartość składają się różne jego dokumenty, jak certyfikaty, zaświadczenia, dyplomy, drobne rzeczy o pamiątkowej wartości, listy gratulacyjne z różnych okazji, reprodukcje sztuki czy list od brata Arthura (teczki 6.1–6.6). Dwie ostatnie teczki tego pudła obejmują fotografie – głównie Rose’a lub bezpośrednio go dotyczące.

4. Wątki tematyczne i osoby występujące w spuściźnie

Pomimo iż z układu spuścizny, jak i z tytułów poszczególnych części ją tworzących, badacz może zorientować się w zawartości, to dopiero dokładne przejrzanie materiałów pozwala dostrzec bogactwo zgromadzonych archiwaliów i potencjalną tematykę, do której mogą być one wykorzystane. Naturalnie związana jest ona z życiem i działalnością twórcy spuścizny, choć obejmuje dość szerokie konteksty.

Pierwszą większą całością problemową, jaką można wyłonić ze zbioru, są materiały dotyczące początków akcji misyjnej kanadyjskich metodystów na ziemiach ówczesnej Galicji (1910–1914). Są to głównie listy pisane do Rose’a i dotyczą Śląska Cieszyńskiego, Krakowa i Przemyśla. Pisane były przez młodych metodystów, Kanadyjczyków, którzy spędzili kilkanaście miesięcy na obszarze polsko-czeskim i w Galicji. Edmund Chambers i Arthur O. Rose (brat Williama) dzielili się w nich swoimi wrażeniami i spostrzeżeniami z życia codziennego oraz pracy duszpasterskiej (zob. m.in. Stone 1975, Pudłocki 2016; 2018).

Krąg rodzinny i przyjacielski to drugi tematyczny wątek widoczny w spuściźnie – rozsiany po różnych jej częściach. Obejmuje materiały dotyczące rodziny Rose (od lat 60. XIX w. do lat 60. XX w.), środowiska studenckiego w kanadyjskiej Manitobie i angielskim Oksfordzie (kartki, programy imprez, zaproszenia na rozmaite wydarzenia kulturalno-naukowe), a także zaproszenia na przyjęcia, spotkania, listy od członków rodziny i znajomych, wysyłane przez kolejne dziesięciolecia długiego życia Rose’a. Większą część tworzą dwa cykle: gratulacje po doktoracie oraz wyrazy współczucia po śmierci żony.

Można też znaleźć sporo materiałów na temat historii YMCA w Polsce (ze szczególnym uwzględnieniem oddziału krakowskiego). Są to raporty z działalności, informacje na temat organizowanych obozów i szkoleń czy korespondencja zarówno ze światowymi liderami tej organizacji (np. z Johnem R. Mottem, późniejszym laureatem Pokojowej Nagrody Nobla), jak i tymi, którzy byli kluczowi dla polskiej YMCA (Frank Savery, Edmund Chambers, Paul Super). Chronologicznie obejmują one głównie pierwszą połowę lat 20. XX w. (Stone 1975).

Lata te to nie tylko czas, kiedy Rose był jednym z dyrektorów YMCA – równocześnie studiował wtedy w Warszawie i Krakowie. Okres jego studiów doktorskich to kolejne istotne, choć niewielkie objętościowo zagadnienie. Materiały z tej tematyki obejmują dokumenty uniwersyteckie (indeksy), przepustki pozwalające przemieszczać się w różnych obszarach, plakaty z wykładów Rose'a oraz mowę profesora Stanisława Kota, wygłoszoną podczas promocji doktorskiej 23 V 1926 r. w auli Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego (Pudłocki 2015). Materiały te to doskonale źródło do biografistyki, ale i do historii nauki – pokazują bowiem aktywność naukową młodego uczonego i pozwalają lepiej zrozumieć jego związki z nauką krakowską w późniejszych latach.

Ta problematyka łączy się bezpośrednio z listami licznych uczonych, z którymi Rose przez dziesięciolecia swego długiego życia prowadził korespondencję. Niekiedy to ledwie jedna czy dwie karty archiwalne, ale nierzadko listy są dużo obszerniejsze i obejmują minimum kilka lat znajomości. Polscy uczeni reprezentowani w spuściźnie to przede wszystkim przedstawiciele krakowskiego świata nauki, choć poza nimi nie brak osób i z innych środowisk. Wśród licznych wątków, które przebijają z treści listów, wiele odnosi się do Krakowa, Uniwersytetu Jagiellońskiego czy Polskiej Akademii Umiejętności. Dotyczą organizacji nauki w Polsce i w poszczególnych krajach, porad fachowych i próśb o wyjaśnienie kwestii terminologicznych czy naukowych (historycznych, socjologicznych, literackich, społecznych, politycznych), życia codziennego i bieżących spraw, czytanych lektur czy współpracy naukowej. Z przyczyn oczywistych wielu polskich uczonych czy młodych adeptów nauki było zainteresowanych możliwościami wyjazdu do krajów anglosaskich lub współpracą z naukowcami z tych obszarów. Wśród nich wyróżnić można takie osoby jak: Stanisław Estreicher, Stanisław Kot, Roman Dyboski, Julian Krzyżanowski, Wincenty Lutosławski, Florian Znaniecki, Adam Żółtowski, Tadeusz Mitana, Oskar Halecki, Wacław Borowy,

Marian Kukiel, Jan Stanisławski, Władysław Konopczyński (Stone 1975, Pudłocki 2015).

Bogata epistolografia w spuściznie Rose'a to również przykłady jego relacji ze światem uczonych z Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych Ameryki oraz jego rodzinnej Kanady – są to klasyczne materiały, które powinny zainteresować historyków nauki. Listy obejmują różne lata, niemal sześć dziesięcioleci XX w., choć liczbowo wzrastają wraz z objęciem przez niego w 1936 r. posady wykładowcy, a potem dyrektora londyńskiej School of Slavonic and East European Studies. W ramach uniwersytetu londyńskiego Rose zmuszony był prowadzić różne bieżące sprawy podległej mu placówki, korespondować z kolegami w kwestiach organizacyjnych, naukowych czy studenckich. Wśród nazwisk, których listy i kartki przechowuje się w spuściznie kolekcji, są tacy uczeni jak: Bernard Pares, Robert William Seton-Watson, Gleb Struve, Edwin Diller Starbuck. Ze względu na trudny czas II wojny światowej i katastrofalne położenie Polski i Polaków, wśród materiałów zachowały się przykłady zaangażowania Rose'a na rzecz sprawy polskiej (liczne inicjatywy kulturalno-naukowe, wystawy, publikacje). Z uwagi na fakt, że twórca spuścizny był stypendystą Royal Institute of International Affairs w Londynie, w jego spuściznie można znaleźć korespondencję z osobami związanymi z tą instytucją. Materiały dotyczą także tłumaczenia słynnych wspomnień Jana Słomki⁴ czy relacji z przedstawicielami Ambasady RP w Londynie, zwłaszcza ambasadorem Edwardem Raczyńskim, z którym utrzymywał kontakty prywatne (Kania 2014, s. 137; Pudłocki 2015).

W spuściznie znajdują się listy od przedstawicieli licznych uczelni spoza środowiska londyńskiego, jak np. George Rapall Noyes, Eric P. Kelly, Arnold J. Toynbee, Arthur P. Coleman, Norman A.M. MacKenzie, Clement Charles Julian Webb, Stephen P. Duggan, Marek Wajsbium, William F. Reddaway. Korespondencja dotyczy wykładów, publikacji, konsultacji na przeróżne tematy, a także pracy Rose'a na Uniwersytecie Kolumbii Brytyjskiej. Są jednak wyjątki, np. Harold Gordon Skilling radził się Rose'a w sprawach Czechosłowacji, mimo iż ten tłumaczył, że kraj ten od lat znajdował się poza obszarem jego

⁴ Opublikowano pt. *From Serfdom to Self-government. Memoirs of a Polish Village Mayor [Jan Słomka], 1842–1927* – zob. Kot, Rose 1941.

zainteresowań. Z kolei Edward Johns Urwick, rektor University of Toronto, próbował ściągnąć Rose'a do pracy w podległej mu placówce. Wiele spraw naukowych obejmuje też korespondencja z Canadian Association of Slavists. Oprócz uczonych, w spuściźnie zachowały się listy od dziennikarzy, literatów, polityków czy pastorów, ponieważ różne kościoły i związki wyznaniowe były przez lata zainteresowane współpracą z Rose'em (Stone 1975).

Świat nauki reprezentowany w spuściźnie Rose'a nie ogranicza się tylko do krajów anglosaskich. Takim przykładem jest interesująca korespondencja z francuskim slawistą André Mazonem z Institut d'études slaves Uniwersytetu Paryskiego. Jednak to krąg anglo-amerykański dominuje w zbiorach zgromadzonych w Vancouver. Warto podkreślić fakt, że spośród licznych instytucji polonijnych Rose zachował materiały odnoszące się do Fundacji Kościuszkowskiej w Nowym Jorku i listy wymieniane z jej sekretarzem generalnym, a potem prezesem zarządu – Stevenem Mizwą (Stefanem Mierzwą). Dotyczą one wydania książki Rose'a o Stanisławie Konarskim, współpracy z Alliance College w Cambridge Springs (którego Mizwa był krótko rektorem), odczytów i akcji promujących Polskę (m.in. w okresie pracy w Dartmouth College), w tym książki o Górnym Śląsku, czy wydawnictwa *Great Men and Women of Poland*. Korespondencja z czasów II wojny światowej dotyczy pomocy dla polskich uczonych oraz wymiany myśli o tym, co działo się w Polsce w tym czasie (Pudłocki 2013).

Ostatnim interesującym zagadnieniem tematycznym, które można znaleźć w spuściźnie, są materiały odnoszące się do Śląska Cieszyńskiego i Górnego Śląska – a więc tych regionów Polski, które Rose znał najlepiej i które badał naukowo. Są to różnego rodzaju druki (artykuły, broszury, wycinki z prasy), korespondencja z przyjaciółmi z tych stron (ostatnie listy z lat 60. XX w.; ostatnia wizyta w Polsce w 1947 r.) czy takimi postaciami jak wojewoda śląski Michał Grażyński i dyrektor Syndykatu Błachy Cynkowej w Katowicach, a wcześniej konsul generalny w Chicago Aleksander Szczepański (Pudłocki 2018).

5. Zakończenie

To, że Rose był za życia łącznikiem pomiędzy Polską i światem anglosaskim, zostało już dawno udowodnione w historiografii (Stone 1975, Zięba 1989–1991). Wydaje mi się jednak, że nie sądzono, iż pozostawił

on dla badaczy historii nauki aż tyle materiałów, świadczących o bogactwie i różnorodności podejmowanych inicjatyw mających na celu przybliżenie tych dwóch światów. Spuścizna, która została zdeponowana, a obecnie jest udostępniana w archiwum Uniwersytetu Kolumbii Brytyjskiej, z pozoru dotyczy jednej osoby, a przecież jej zawartość odnosi się do wydarzeń i postaci ze świata historii, literatury, socjologii, filozofii, polityki, dziennikarstwa czy historii nauki na przestrzeni kilku dziesiątków lat XX w. Swoją zawartością może zatem zainteresować przedstawicieli wielu nauk, piszących na rozmaite tematy, a których celem jest pokazywanie wzajemnych powiązań i współpracy Polski, krajów anglosaskich oraz wielu innych państw.

Bibliografia

ŹRÓDŁA ARCHIWALNE

The University of British Columbia Archives: William Rose Fonds, Box 1–6.

OPRACOWANIA

- Górny, Maciej 2017: *Kreślące ojczyznę. Geografowie i granice międzywojennej Europy*, seria: „Metamorfozy Społeczne” nr 11, Warszawa: Instytut Historii PAN. ISBN 978-83-65880-05-5.
- Kania, Edward 2014: *Edward Bernard Raczyński 1891–1993, dyplomata i polityk*. Warszawa: Wydawnictwo Neriton. ISBN 978-83-7543-317-3.
- Kot, Stanisław; Rose, William John 1941: *From Serfdom to Self-government. Memoirs of a Polish Village Mayor [Jan Słomka], 1842–1927*, London: Minerva Publishing Co.
- Kwiątek, Jędrzej S. 2008: William John Rose o Śląsku Cieszyńskim. *Kwartalnik Opolski* 1, ss. 21–33.
- Pudłocki, Tomasz 2013: Archiwum Fundacji Kościuszkowskiej w Nowym Jorku – zapomniana skarbnica do dziejów nie tylko nauki polskiej. *Prace Komisji Historii Nauki PAU* 12, ss. 67–79. Dostęp online: <http://pau.krakow.pl/PKHN-PAU/pkhn-pau-XII-2013-5.pdf>.
- Pudłocki, Tomasz 2015: *Ambasadorzy idei. Wkład intelektualistów w promowanie pozytywnego wizerunku Polski w Wielkiej Brytanii w latach 1918–1939*. Kraków: Historia Iagellonica. ISBN 978-83-65080-02-8.
- Pudłocki, Tomasz 2016: Z dziejów protestantów w Przemysłu przed I wojną światową – Arthur Osborne Rose i kanadyjskie spojrzenie na miasto z 1911 roku. *Przemyski Przegląd Kulturalny* 36–37, ss. 34–38.

Tomasz Pudłocki
Nieznane polonika kanadyjskie...

- Pudłocki, Tomasz 2018: „Stranger in the Night”? A Canadian on the Czech-Polish Borderland During World War I. The Case of William John Rose. [W:] *Intellectuals and World War I. A Central European Perspective*. Red. T. Pudłocki, Kamil Ruszała, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, ss. 267–282.
- Stone, Daniel (red.) 1975: *The Polish Memoirs of William John Rose*, Toronto–Buffalo: University of Toronto Press 1975. ISBN 0-8020-5306-8.
- Stone, Gerard; Starnawski, Jerzy 1994: Rose William John. [W:] *Słownik badaczy literatury polskiej* 1. Red. J. Starnawski, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, ss. 246–250.
- Surman, Jan 2019: *Universities in Imperial Austria, 1848–1918. A Social History of a Multilingual Space*. West Lafayette, Indiana: Purdue University Press. ISBN: 978-1-55753-837-6.
- Zięba, Andrzej A. 1989–1991: Rose William John. [W:] *Polski Słownik Biograficzny* 32, ss. 50–52.